

ΦΥΣΗ ΚΑΙ STATUS ΤΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ

Ὁρθόδοξη Χριστιανική Προσέγγιση

Ἄρχιμ. Νικολάου Χατζηνικολάου

Ἡ Ὁρθόδοξη χριστιανική πίστη, στή διαχρονική της παράδοση, ἔχει ποικιλότροπα φροντίζει νά ἐκφράση τήν ἐμπειρία καί νά ἀποτυπώσει τὰ βιώματα καί τή διδασκαλία της σχετικά μέ τή φύση τοῦ ἐμβρύου. Σαφεῖς διατυπώσεις τοῦ κανονικοῦ Δικαίου, θεολογικές μελέτες καί ἀπόψεις τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πού μέσα ἀπό τὸ μυστήριο καί τὸν τρόπο τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰ γεγονότα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (σύλληψη) καί τῆς γεννήσεως καί τῆς Παναγίας καί τοῦ Κυρίου ἐξάγουν ἀξιόλογα ἀνθρωπολογικά συμπεράσματα, ἀλλὰ καί σύγχρονες τοποθετήσεις τῶν Συνόδων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀναφέρονται συχνά στή φύση τοῦ ἐμβρύου καί συγκλίνουν στήν κατεύθυνση πού θά ἀναπτυχθῆ παρακάτω.

Α. Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ

1) Τὸ ἐμβρυο εἶναι ἄνθρωπος

Τὸ ἐμβρυο ἔχει καί ἀρχή καί προοπτική ἀνθρώπινη. Τὰ κύτταρά του, τὸ γενετικό ὕλικό του, ἡ μορφολογία καί ἡ φυσιολογία του εἶναι ὅλα ἀνθρώπινα. Καί ἡ δυνατότητά του νά ἀναπτυχθῆ σὲ τέλειο ἄνθρωπο μόνον, καί σὲ τίποτε ἄλλο, ἐπισφραγίζει τὴν ἀνθρώπινή του ὄντοτητα. Γι' αὐτὸ καί ἡ παρεμπόδιση τοῦ τι μπορεῖ νά γίνῃ εἶναι πιὸ ἐγκληματική τῆς ἐξαφάνισης αὐτοῦ πού τώρα εἶναι. Τὸ ἐμβρυο εἶναι πιὸ πολὺ αὐτὸ πού θά γίνῃ ἀπ' αὐτὸ πού φαίνεται πὼς εἶναι. Στὰ πάντα του εἶναι ἄνθρωπος.

Ἄλλὰ καί ἡ ἐπὶ ἐννέα μῆνες συμβίωση μέ τὴ μητέρα εἶναι ἐπίσης ἀνθρώπινη. Τὸ ἐμβρυο τοῦ ἀνθρώπου μόνον σὲ ἀνθρώπινη μήτρα κυοφορεῖται. Κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνη ἡ γυναῖκα βιώνει καί ἐκδηλώνει στὸν μέγιστο βαθμὸ τὴν λεπτότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσεώς της. Ἡ βασικώτερη λειτουργία τοῦ γυναικείου σώματος, πρὸς τὴν ὁποία εἶναι στραμμένη ὀλόκληρη ἡ γυναικεία ζωὴ καί ὑπαρξή, εἶναι ἡ ἀναπαραγωγική. Ἡ γυναῖκα ὑπάρχει ὅπως εἶναι ἀνατομικά, φυσιολογικά καί συναισθηματικά γιὰ τὸ ἐμβρυο καί τὴν κύηση. Ποιὸς λοιπὸν μπορεῖ νά ἀρνηθῆ τὴν ἀνθρώπινη ταυτότητα σὲ ἓνα ὄν πού ἔχει ἀρχή, παρόν, καί προοπτική ἀνθρώπινη;

Ἡ στιγμή τῆς σύλληψης, πιὸ συγκεκριμένα τῆς γονιμοποίησης, σηκώνει

ένα τεράστιο βάρος. Δύο ανεξάρτητα κύτταρα, τὸ σπερματοζωάριο καὶ τὸ ὠάριο, ἐνώνονται σὲ μιὰ ἀδιάσπαστη, καινούργια, μὴ ἀναστρέψιμη ὄντοτητα. Ἐάν ἔμεναν μόνον αὐτὰ, στὴν καλύτερη περίπτωση, ἂν δὲν ὀδηγοῦντο στὸν θάνατο, θὰ παρέμεναν αὐτὸ πού εἶναι· ἀπλᾶ κύτταρα, καὶ ὄχι αὐτὸ πού προορίζονται νὰ γίνουν· νέα ζωὴ. Τὸ κάθε ὠάριο, ἢ σπερματοζωάριο ἀπὸ μόνου του ἔχει ἀνθρώπινα χαρακτηριστικά, εἶναι ἀνθρώπινο, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ ἄνθρωπο. Τὸ γονιμοποιημένο ὁμοίως ὠάριο εἶναι πλέον ἀνθρώπινη ζωὴ, εἶναι ἄνθρωπος.

Ἡ γονιμοποίηση ὁμοίως ἐνέχει καὶ κάτι ἄλλο ἱερὸ καὶ μυστικό· τὴν ἀποκλειστικότητα. Ἐνα γονιμοποιημένο ὠάριο δὲν μπορεῖ πλέον νὰ ξαναγονιμοποιηθεῖ μὲ ἄλλο σπερματοζωάριο. Τὰ χαρακτηριστικά μιᾶς καινούργιας ἀνθρώπινης ζωῆς ἔχουν προσδιοριστῆ ἀμετάκλητα· ἡ γονιμοποίηση εἶναι ὀριστική καὶ μὴ ἀναστρέψιμη. Τὸ κάθε ὠάριο μόνου του μπορεῖ νὰ ἐπιλέξει ὁποιοῦ σπερματοζωάριου θέλει γὰρ νὰ περάσῃ στὴ ζωὴ· τὸ γονιμοποιημένο ὁμοίως ζυγωτὸ κύτταρο εἶναι προορισμένο νὰ περάσῃ μὲ τὰ χαρακτηριστικά τοῦ δικοῦ του σπερματοζωαρίου ἀπὸ τὴ ζωὴ στὸ βιολογικὸ θάνατο ἀφήνοντας τὴν ἀποκλειστικὰ δικὴ του ἀνεξίτηλη σφραγίδα στὴ ζωὴ.

Ἡ μὴ ἀναστρεψιμότητα ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἀποκλειστικότητα ἀφ' ἑτέρου ἐνδύουν μὲ μιὰ αἴσθησις ἱερότητας αὐτὸ τὸ πρῶτο χαρακτηριστικὸ τοῦ ἐμβρύου, τὸ ὅτι εἶναι ἄνθρωπος. Τὸ ζυγωτὸ, τὸ ἐμβρυο τῶν πρώτων ἡμερῶν, τὸ σχηματοποιημένο ἐμβρυο ἢ αὐτὸ τῶν ἐννέα μηνῶν, τὸ νεογέννητο βρέφος, τὸ μικρὸ παιδί, ὁ ἔφηβος, ὁ ἐνηλικίας, ὁ γέρος, ὅλα τὰ στάδια τῆς ἀνθρώπινης ἀνάπτυξης ἔχουν τέλεια ἀνθρώπινη ταυτότητα. Τὰ ἐμβρυο εἶναι τέλειος ἄνθρωπος κατὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀτελής κατὰ τὴν κατάστασιν. Ὑπάρχει κανεὶς πού νὰ μπορῇ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀντίθετο;

2) Τὸ ἐμβρυο εἶναι πρόσωπο μὲ ταυτότητα

Εἶναι βασικὸ καὶ πολὺ συνηθισμένο τὸ ἐρώτημα πότε ἐμψυχοῦνται, καὶ πότε ἀποκτᾶ «πρόσωπον» ὁ ἄνθρωπος. Κάθε προσπάθεια ἐπακριβοῦς χρονολογικοῦ προσδιορισμοῦ αὐτῆς τῆς στιγμῆς ὑπόκειται στὸν κίνδυνον τῆς ἐκτροπῆς σὲ σχολαστικισμό.

Ἡ Ἐκκλησία βλέπει μὲ σεβασμὸ ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ προσώπου ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς γονιμοποιήσεώς του μέχρι τὴν πορεία του πρὸς τὸ «ἔσχατον» τοῦ κόσμου τούτου, τὴν αἰωνιότητα. Τὸ ἐμβρυο δὲν ἀνήκει ἀπλᾶ στὸ ἀνθρώπινο εἶδος - αὐτὸ εἶναι ἄνθρωπος - ἀλλὰ ἔχει συγκεκριμένα φυσικὰ ἰδιώματα καὶ χαρακτηριστικά πού τοῦ δίνουν ταυτότητα, τὸ διακρίνουν καὶ τὸ διαφοροποιοῦν ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀνθρώπινο ἐμβρυο - αὐτὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι πρόσωπο. Ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἀνεπανάληπτος, καὶ ἡ διαφοροποίησή του ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀρχίζει ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς συλλήψεώς του, ὁπότε ἀποκτᾶ ἀνθρώπινη φύσιν, ὄντοτητα, ταυτότητα καὶ δυνατότητα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἀλλαγὰς πού μπορεῖ νὰ ὑποστῇ στὸ μέλλον.

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο στοιχεῖο πὸ καθιστᾷ τὸ ἔμβρυο πρόσωπο. Ἡ αὐτονομία, ἡ αὐτοσυνειδησία, ἡ αὐτεξουσιότητα, ἡ ἀνθρώπινη μορφή καὶ τὸ ὄνομα ἀποτελοῦν τὰ στοιχεῖα πὸ συμπληρώνουν καὶ ὀλοκληρώνουν τὴν προσωπικότητα.

3) Τὸ ἔμβρυο εἶναι ψυχὴ ζῶσα

Ἡ Ὁρθόδοξη χριστιανικὴ θεώρηση τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου εἶναι ἔντονα θεοκεντρικὴ. Κέντρο πάντων εἶναι ὁ Θεὸς καὶ μέτρο ἡ δυνατότητα προσέγγισής Του. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἔχει ἀξία, ὄχι ὡς ἐφήμερο λογικὸ ὄν, ἀλλὰ κυρίως ὡς αἰώνια καὶ ἀθάνατη εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Κάθε τι πὸ ἀναφέρεται στὴν φυσικὴ του διάσταση ἔχει πολὺ μικρότερη βαρῦτητα ἀπ' ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν θεϊκὴ του ὑπόσταση.

Τὸ δῶρο τῆς ζωῆς, τῆς βιολογικῆς ζωῆς, εἶναι μεγάλο, ἀνεκτίμητο δῶρο, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα, ὄχι ἀσφαλῶς γιατί συνδέεται μὲ κάτι πὸ πεθαίνει, τὸν φυσικὸ ἄνθρωπο, ἀλλὰ γιατί σημαδεύει κάτι πὸ δὲν πεθαίνει, τὸν πνευματικὸ ἄνθρωπο, γιατί ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ἐξέλιξη τῆς πρώτης προσδιορίζει τὴν κατάσταση τῆς δεύτερης.

Ψυχὴ δὲν εἶναι τὰ φυσικὰ ιδιώματα τοῦ χαρακτήρος, οὔτε τὰ κληρονομούμενα χαρακτηριστικὰ ἢ ὁ τύπος τῆς προσωπικότητος. Ψυχὴ εἶναι τὸ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου πὸ δίνει τὴ δυνατότητα τοῦ ἐξαγιασμοῦ ἢ τῆς ἁμαρτίας, τῆς ἄρνησης τοῦ Θεοῦ ἢ τῆς συγκατάθεσης στὴ φανέρωσή Του· αὐτὸ πὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ παραμείνουμε μικροί, φυσικοὶ ἄνθρωποι ἢ νὰ ἀποκτήσουμε θεϊκὴ φυσιογνωμία κατὰ χάριν. Ἡ ψυχὴ ζεῖ μετὰ τὸν θάνατο, λειτουργεῖ πέραν ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀντὶ γιὰ νομοτέλεια ἔχει ἐλευθερία, τὴν ἐλευθερίαν τῆς αὐτοκαταστροφῆς ἢ τῆς καταξίωσης ἐν τῷ ἀγαθῷ μπορεῖ νὰ γονιμοποιηθῆ μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κἀν τὸν ἄνθρωπο κοινωνὸν θείας φύσεως.

Γι' αὐτὸ ἡ βιολογικὴ ζωὴ ἔχει ἀνυπολόγιστη ἀξία. Δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀποτελεῖ μοναδικὴ εὐκαιρία. τὴν εὐκαιρίαν τῆς θεώσεως, δηλαδὴ τῆς μετοχῆς τοῦ κτιστοῦ ἀνθρώπου στὶς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, στὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Παρ' ὄλο καὶ ἐπειδὴ γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη χριστιανικὴ ἀντίληψη, ἡ ψυχὴ εἶναι πιδ σπουδαία ἀπὸ τὸ σῶμα, ἢ μετὰ θάνατον ζωὴ πιδ πραγματικὴ ἀπὸ τὴν παρούσα, τὸ μέλλον πιδ ζωντανὸ ἀπὸ τὸ παρὸν καὶ ὁ Θεὸς ἀσύγκριτα ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, τὸ σῶμα, τὸ παρὸν, ὁ ἄνθρωπος, ἢ βιολογικὴ ζωὴ ἔχουν τεράστια ἀξία. Τὸ σῶμα εἶναι ὁ ναὸς τῆς ψυχῆς. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ παρούσα ζωὴ μυστικὸ δοχεῖο τῆς μελλούσης. Ὁ ρόλος τῶν πρώτων, τῶν φυσικῶν, τῶν παρερχομένων· αὐτῆς τῆς ζωῆς, τοῦ σώματος, τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἱεουργοῦν τὰ δεύτερα: τὴν αἰωνιότητα, τὴν ψυχὴ, τὸν Θεό.

Μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ αὐτῆς τῆς βιωματικῆς ἀλήθειας βγαίνει ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς σημαδεύει ἓνα μοναδικῆς καὶ ἀνεπανάληπτης σπουδαιότητος γεγονός· τὴν γέννηση τῆς ψυχῆς. Στὸ κάθε λοιπὸν ἔμβρυο, μαζὶ μὲ τὸν κυτταρικὸ

πολλαπλασιασμό που χαρακτηρίζει την αύξηση του σώματός του, μαζί με την κληρονομική μεταφορά των χαρακτηριστικών που διαμορφώνουν το πρόσωπό του, επιτελείται μια άλλη διαδικασία. ή γέννηση της ψυχής του. Με την ψυχή του θα περάσει από το ανθρώπινο ρούχο στο ένδυμα της θεότητας, από τον χρόνο στην αιωνιότητα, από την φθορά στην άφθαρσία, από την φυσική ομοιότητα των γονέων του στην πνευματική ομοίωση του Θεού. Μέσα στο έμβρυο ζει ο Θεός.

Συνεπώς, αρχή ζωής σημαίνει και αρχή ψυχής. Γι' αυτό και η γέννησή μας έχει μεγαλύτερη βαρύτητα από την στιγμή του θανάτου μας. Η αρχή της ζωής, όχι μόνο η στιγμή της σύλληψης αλλά και ολόκληρη η περίοδος της έγκυμοσύνης, είναι πολύ σημαντικότερη της παράτασής της. Γιατί η γέννηση είναι η αρχή της αιωνιότητας, ενώ ο θάνατος σημαδεύει το τέλος της προσωρινότητας. Κι έτσι, όντας ένα εφήμερο γεγονός, στην ουσία δεν αποτελεί τέλος, αλλά άλλου είδους αρχή που οδηγεί στην αληκκη και αιώνια ζωή.

B. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ

Μέσα από το γεγονός ότι το έμβρυο είναι άνθρωπος, πρόσωπο και ψυχή εν εξελίξει, ζωή εξαρτημένη που προέκυψε από την θέληση τρίτων, ανήμπορο να συντηρηθῆ και να άμυνθῆ από μόνο του, προκύπτουν άσφαλώς και τὰ δικαιώματά του.

Το πρώτο είναι το δικαίωμα της ταυτότητας, να δείξει το ίδιο την ταυτότητα και την προσωπικότητά του. Αντί έμεις να αποφασίζουμε τι είναι και ποιό είναι, πρέπει να μάς πει το ίδιο. Να αποδείξει αν είναι ή όχι τέλειος άνθρωπος και να φανερώσει τὰ φυσικά και ψυχικά του γνωρίσματα που το διαφοροποιούν και το ξεχωρίζουν από άλλους τούς υπόλοιπους ανθρώπους. Αυτό το δικαίωμα πρέπει να το προστατεύσει ή επιστήμη και ή κοινωνία. Το έμβρυο είναι πιό πολύ αυτό που θα γίνη από αυτό που τώρα είναι.

Το δεύτερο δικαίωμα είναι το δικαίωμα της ζωής. Η φυσική πορεία του εμβρύου είναι αυτή του τέλειου ανθρώπου. Αυτό το δικαίωμα ζωής με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Άλλά και ο σκοπός της ύπαρξής του πρέπει να είναι μόνον ή ζωή και ποτέ το πείραμα (πειραματικά έμβρυα), το περίσσειμα (πλεονάζοντα έμβρυα) ή ή άναμνή της ζωής σ' ένα ψυγείο (κατεψυγμένα). Είναι λυπηρό ότι για χιλιάδες έμβρυα ο ζεστός μητρικός χώρος ανάπτυξης έχει αντικατασταθῆ από το παγερό περιβάλλον ενός ψυγείου και ή δυνατότητα της ζωής από την προοπτική του πειραματισμού και του θανάτου.

Το τρίτο δικαίωμα είναι το δικαίωμα της αιωνιότητας. Το έμβρυο έχει άθάνατη ψυχή. Το δικαίωμά του να περάσει από την μήτρα της βιολογικής ζωής στη ζωή της αιωνιότητας είναι αυτό το ίδιο δικαίωμα του Θεού να «γονιμοποιείται» και να πολλαπλασιάζεται.

Γ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ

Είναι κοινή συνείδηση ότι ή ζωή τῶν βρεφῶν καί τῶν μικρῶν παιδιῶν εὐαισθητοποιεῖ ἰδιαίτερα ὄχι μόνον μεμονωμένα πρόσωπα, ἀλλά καί κάθε κοινωνία καί τήν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη. Ἡ ἀθωότητάς τους, ὁ ἀγώνας τους γιά ὁλοκλήρωση σ' αὐτή τή ζωή, ἡ ἀδυναμία τῆς αὐτοπροστασίας σίγουρα δικαιολογοῦν μιὰ τέτοια εὐαισθησία καί τὰ περιβάλλουν μέ ἓνα αἶσθημα ἱερότητος καί σεβασμοῦ.

Ἀνάλογα στοιχεῖα, καί σέ μεγαλύτερο μάλιστα βαθμό, μπορεῖ κανεῖς νά διακρίνη σέ κάθε ἔμβρυο. Καί αὐτό κανένα δέν βλάπτει. Στή ζωή πέρασε ἀπό τὸ θέλημα, τῆ συγκατάθεση ἢ τουλάχιστον τῆ συμμετοχῆ ἄλλων, τῶν γονέων του. Ἡ πάλη του γιά ἐπιβίωση, ὁ βαθμὸς ἐξάρτησής του καί ἡ ἀδυναμία του νά αὐτοπροστατευθῆ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα.

Ἡ ἐξαρτημένη ζωή τοῦ ἐμβρύου στήν μήτρα τῆς μητέρας του εἶναι ἱερώτερη ἀπὸ τὴν αὐτόνομη ζωή ἑνὸς μωροῦ. Ὅσοι ἀποκτοῦμε παιδιά ὀφείλουμε καί νά τὰ φροντίζουμε νά μεγαλώσουν. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἂν φέρουμε στή ζωή κάποια ἔμβρυα ὑποχρεούμεθα νά τὰ προστατεύσουμε καί νά τὰ βοηθήσουμε νά ἐπιβιώσουν.

Γιατί ἡ ζωή τους ἐξαρτᾶται ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ ἐμᾶς ποὺ μποροῦμε καί εὐκολώτερα νά τὴν καταστρέψουμε.

Τὸ γεγονὸς μιᾶς νέας ψυχῆς, τῆς ὁποίας ψυχῆς, διαφέρει ἀπὸ τὸν βιολογικὸ θάνατο καί τοῦ πιὸ πολῦτιμου ἀνθρώπου ὅσο ἡ αἰωνιότητα ἀπὸ τὸ πεπερασμένο. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοια, ἡ ἀξία τῆς ζωῆς τοῦ ἀπροστάτευτου ἐμβρύου ἀπὸ μόνη τῆς εἶναι μεγαλύτερη, ὄχι μόνον τῆς ἐπιθυμίας τῶν γονέων γιά παιδί, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς τους. Καί ἀνάλογα ἡ θανάτωση ἑνὸς ἐμβρύου εἶναι ἄρνηση τοῦ Θεοῦ ἢ παρεμπόδισή Του νά φανερωθῆ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ἡ βιολογικὴ σύλληψη τοῦ ἀνθρώπου στή μήτρα τῆς μητέρας συμπίπτει μέ τὴν πνευματικὴ του σύλληψη στὸ νοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος παρεμποδίζει τὴν συνέχιση τῆς πρώτης, στήν οὐσία ἀπαγορεύει τὴν αἰώνια προοπτικὴ τῆς δεύτερης.

Ὅπως ἡ σωματικὴ ὁλοκλήρωση ἑνὸς ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ μιὰ πολύμηνη βιολογικὴ προετοιμασία, τὴν κύηση, κατ' ἀνάλογο τρόπο καί ἡ «ἐμψύχωση» του ἀρχίζει μέ τὴν σύλληψη καί ὁλοκληρώνεται μέ τὴν γέννηση. Κάθε ἔμβρυο, ὅπως συμβαίνει καί μέ τὴ ζωή του, μέ τὴ σύλληψή του ἀποκτᾶ ψυχὴ τέλεια κατὰ τὴν φύση καί οὐσία τῆς, ἀλλά διαρκῶς ὁλοκληρούμενη κατὰ τὴν ποιότητα καί κατάστασή τῆς. Ἡ ἄρνηση τῆς ἀρχῆς εἶναι μικρότερο ἔγκλημα ἀπὸ τὴν παρεμπόδιση τῆς συνέχειας. Γιατί ἡ συνέχεια ἔχει μιὰ δυναμικὴ. Ὅπως ὁ ἀγώνας τοῦ νέου παιδιοῦ γιά ἐνηλικίωση καί ὠρίμανση δέν πρέπει νά ἐμποδίζεται, πολὺ περισσότερο ἡ πάλη τοῦ ἐμβρύου νά φιλοξενήσῃ τὴν ψυχὴ μέσα του δέν πρέπει νά προσβάλλεται.

Δ. Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει ἔντονα ἐσχατολογικὸ χαρακτήρα. Αὐτὸ ποὺ κινεῖ τὴ ζωὴ μας δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ εἴμαστε, οὔτε αὐτὸ ποὺ κάνουμε, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ μποροῦμε νὰ γίνουμε. Τὸ μέλλον ὡς δυνατότητα βαραίνει περισσότερο ἀπὸ τὸ παρὸν ὡς πραγματικότητα. Καὶ αὐτὸ γιατί ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὸ ἔσχατον, εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὸν ἀπτό καὶ ὄρατὸ κόσμος τοῦ παρόντος. Ἐνάλογα καὶ τὸ ἔμβρυο εἶναι πιὸ πολὺ αὐτὸ ποὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἔμψυχος ἄνθρωπος, καὶ λιγώτερο αὐτὸ ποὺ φαίνεται πὼς εἶναι ἑκταρικὸς σχηματισμὸς ἐν ἐξελίξει.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κυρίως ψυχὴ ἀθάνατη. Ἡ αἰωνιότητα ἀρχίζει μὲ τὴ σύλληψη καὶ τὸ «δυνάμει» τοῦ κάθε ἐμβρύου δὲν ἀποτελεῖ μία ἀφηρημένη φιλοσοφικὴ ὑπόθεση, ἀλλὰ ἐσχατολογικὸ στόχο αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Αὐτὸ τὸ «δυνάμει», τὸ μέλλον, ἢ προοπτικὴ, τὸ τι μποροῦμε νὰ γίνουμε ἢ τὸ γιατί εἴμαστε κεκλημένοι, αὐτὰ μᾶς συντηροῦν καὶ δίνουν νόημα στὴ σύντομη καὶ φθαρτὴ αὐτὴ ζωὴ. Τὴ φθορὰ τῆς τῆ ζοῦμε κάθε στιγμὴ· τὴ σύντομία τῆς τὴν διαπιστώνουμε μὲ κάθε ἀφορμὴ. Κάθε προσπάθεια νὰ βελτιώσουμε τὴν παροῦσα κατάστασή μας, ἂν μὲν ἔχει προοπτικὴ αἰώνια εἶναι θεϊκὴ· ἂν ὅμως σημαίνει παγίδευση στὸ παρὸν, ὅσο καλὴ κι ἂν φαίνεται, εἶναι τραγικὴ.

Ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στὸ φῶς τῆς ζωῆς καὶ στὴν ἐπιλογή τοῦ ἐπιβεβλημένου θανάτου μιᾶς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς, φαντάζει ἀπίστευτα καὶ ἀπροσδιόριστα λεπτὴ. Εἶναι τόσο δημιουργικὴ ποὺ φανερώνει πλέον τὸ μυστικὸ τῆς σύζευξης τῆς ζωῆς μὲ τὴν ψυχὴ· τῆς ὁμορφιάς τοῦ πρόσκαιρου μὲ τὸ μεγαλεῖο τοῦ αἰώνιου, τῆς αἴγλης τοῦ πραγματικοῦ μὲ τὸ δέος τοῦ προσδοκωμένου. Εἶναι ὅμως καὶ τόσο ἀπειλητικὴ ποὺ μπορεῖ νὰ θέσῃ τέλος στὴν πνευματικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀρχὴ τῆς αἰωνιότητος τοῦ ἐμβρύου.

